

ізоляції, самотності, апатії, причиною якого стає пере стимулювання нервової системи шляхом різкої зміни оточення. По-друге, інформаційне перенавантаження, як результат надзвичайно великої кількості інформації та швидкості її обробки, що, в свою чергу, послаблює здатність мислити та приймати зважені рішення. По-третє, стрес прийняття рішень, що є результатом «супервибору».

***БЕЗДРАБКО Валентина Василівна,**
Київський національний університет
культури і мистецтв, м. Київ*

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ДИСКУРС У ДОКУМЕНТОЗНАВСТВІ: НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЧИ ПОВЕРНЕННЯ ДО ВІДОМОГО

30 квітня 2016 р. виповнилося 100 років від дня народження автора терміну «біт», американського інженера-електротехніка, математика Клода Елвуда Шеннона, котрого називають батьком теорії інформації. Свій «титул» він здобув після того, як 1948 р. у часописові «Bell System Technical Journal» була оприлюднена розвідка «*Математична теорія зв'язку*» («*A Mathematical Theory of Communication*»), що стала засновковою для сучасних теорій і технологій обробки, передачі, зберігання інформації та спричинила лавину публікацій у всьому світі, пов'язаних із її дослідженням у різних вимірах.

У Радянському Союзі його праці з'явилися в перекладі на початку 1960-х рр., коли неймовірно зросла популярність інформаційних наук, кібернетики [11]. Тоді ж переживає становлення документознавство як наука про документ і документально-комунікаційну сферу діяльності суспільства. Вплив інформатики і кібернетики (теорій інформації, оптимального управління) на розвиток документознавства є безперечним і давно визнаним хрестоматійним фактом [9, с. 31]. Це пояснюється через призму теорії документа, що базувалась на розумінні його як матеріального об'єкта, спеціально створеного для збереження, передачі *інформації*. У тій чи іншій мірі цьому присвячені праці Г.Г. Воробйова, Р.С. Гіляровського, О.І. Михайлова, А.В. Соколова, А.І. Чорного, Г.М. Швецової-Водки та багатьох інших дослідників, котрі

підхопили ідеї К. Шеннона й розвинули їх в інформаційному, документознавчому, ноокомунікологічному контекстах.

Ставлення до документа «як засобу закріплення різним способом на спеціальному матеріалі *інформації* про факти, події, явища об'єктивної дійсності й мисленневу діяльність людини» було оприсутнено в ГОСТі 16487–70 «Делопроизводство и архивное дело. Термины и определения» [5, с. 3], авторство якого належить Всесоюзному (нині – Всеросійському) науково-дослідному інституту документознавства та архівної справи. Наступний термінологічний стандарт, що набув чинності у СРСР через 15 років, так само зафіксував тлумачення документа у фахових колах як «матеріального об'єкта з інформацією, закріпленої створеним людиною способом для її передачі у просторі і часі» [4]. Ідеться про тривале сприйняття головного об'єкта документознавчих досліджень – документа, як симбіозу матеріальної й інформаційної складових. Звернення до набутків документознавства «часів Союзу» є важливим, оскільки українське документознавство було невідільним від радянської моделі організації науки.

Бурхливі термінологічні дискусії, що є прямим наслідком серйозних прикладних проблем науки, також мали місце на рубежі ХХ–ХХІ ст. Досвід пострадянських російських учених дозволив спочатку закріпити ототожнення *документа* й *документованої інформації* у значенні «зафіксованої на матеріальному носії інформації з реквізитами, що дозволяють її ідентифікувати» [3, с. 3], а згодом розмежувати їх, вдавшись при цьому до таких пояснень як «зафіксована на носії інформація з реквізитами, що дозволяють її ідентифікувати» та «структурована інформація, зафіксована на носії» відповідно [4, с. 4]. Українські дослідники, трактуючи поняття документ, після невдалих спроб термінологічного калькування (ідеться про ДСТУ 2732–94) [7, с. 16–17], зійшлися на тому, що це є *інформація*, зафіксована на матеріальному носії, основною функцією якого є зберігати та передавати її в часі та просторі [1, с. 3].

Стандартизація важливої для нас термінології далеко не обмежується переліком згаданих нормативних документів вітчизняного й зарубіжного досвіду. Проте вони є показовими для того, аби стверджувати, що для документознавства завжди мало місце сприйняття його головного об'єкта вивчення – документа, як *інформації*.

Вплив на документознавство інформатики, кібернетики спричинив формування наукового напрямку документалістика, орієнтованого на широке тлумачення поняття «документ» й базованого на теорії оптимального управління (в межах кібернетики). У нашому випадку йдеться про керування документаційними системами, потоками й масивами. Так само зауважмо, що в 1980-х рр. документознавство як наукова спеціальність входило до блоку «Інформація та інформаційні системи» разом із архівознавством та документалістикою під шифром 05.25.02, що вказувало на статус дисципліни документально-комунікаційного циклу [8, с. 29]. Наразі в Російській Федерації збереглася спеціальність 05.25.02 – «Документалістика, документознавство, архівознавство», орієнтована на дослідження в галузі обробки, зберігання, пошуку установної (організаційно-розпорядчої, науково-технічної, обліково-економічної), архівної документацій, їх систематизації, уніфікації і стандартизації з метою удосконалення інформаційного забезпечення керування соціальною діяльністю, а також реалізації права особи на доступ до ретроспективної інформації державного зберігання [6]. Сам термін документознавство завжди мав ширше тлумачення, ніж документалістика, оскільки, крім згаданих, охоплює поняття іншої категорії, пов'язані з документуванням, розповсюдженням, користуванням документами тощо, керуванням іншими документаційними процесами.

Заради справедливої об'єктивності, відзначимо також поширену думку про документознавство як спеціальну історичну дисципліну, що зумовлено популярністю вивчення еволюції внутрішніх і зовнішніх характеристик документа, середовищ його створення та побутування.

Нині в документознавстві та суміжних галузях знань (наприклад, архівознавство, книгознавство, бібліотекознавство) актуалізувалися започатковані ще в 1960–1980-х рр. інформаційні дослідження. Свідченням цьому, наприклад, є тематика освітніх програм, наукових конференцій академічних, галузевих установ та вишів, що традиційно займаються розробленням проблем дисциплін документально-комунікаційного циклу, започаткування в 2015 р. спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», проблематика монографічних досліджень, назви навчальних курсів тощо. На нашу думку, це пов'язано насамперед із потужним розвитком інформаційних технологій, які спричинили перегляд змісту науково-технологічного напрямку в документознавстві, а також активними пошуками точного означення його об'єктно-предметної сфери, у т.ч. і на термінологічному рівні. Це вкотре з часів К. Шеннона детермінувало широкі дискусії фахівців різних наук про природу інформації, шляхи побудови її філософської концепції, сутність у межах квантової фізики і т.д. [10].

Проте легковажити фахівцям-гуманітаріям, звівши новітні тенденції розвитку науки про документ до інформаційних менеджменту (керування інформацією) чи сервісу, не варто з різних причин. По-перше, поняття документознавство є ширшим за пропоновані варіанти дослідження інформації як феномену діяльності суспільства та її функціонування. По-друге, це спонукає серйозно поставитися до міждисциплінарних впливів і запозичень, у т.ч. і до відкриттів природничих наук про соціальну й несоціальну інформацію, нових знахідок на царині теорій інформації, оптимального управління, і не лише.

ЛІТЕРАТУРА:

- 1.ДСТУ 2732:2004. Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення понять. – Київ : Держспоживстандарт України, 2005. – 32 с.*
- 2.ГОСТ Р 7.0.8–2013. Делопроизводство и архивное дело. Термины и определения / ВНИИДАД. – Москва : Стандартинформ, 2014. – 32 с.*
- 3.ГОСТ Р 51141–98. Делопроизводство и архивное дело. Термины и определения / ВНИИДАД. – Москва : Изд-во стандартов, 1998. –20 с.*
- 4.ГОСТ 16487–83. Делопроизводство и архивное дело. Термины и определения / ВНИИДАД. – Москва : Изд-во стандартов, 1985. – 15 с .*

- 5.ГОСТ 16487–70. Делопроизводство и архивное дело. Термины и определения / ВНИИДАД. – Москва : Изд-во стандартов, 1970. – 20 с.
- 6.Паспорт специальности 05.25.02 – Документалистика, документоведение, архивоведение : <http://teacode.com/online/vak/p05-25-02.html> – Заголовок з екрану.
- 7.Бездрабко В. Термінологічні студії у сучасному вітчизняному документознавстві (1990-і – початок 2000-х рр.) / Валентина Бездрабко // Термінологія документознавства та суміжних галузей знань : збірка наук. праць. – [Вип. 1]. – Київ, 2007. – С. 7–45.
- 8.Кулешов С.Г. Документознавство : історія. Теоретичні основи / С.Г. Кулешов. – Київ : ДАКККіМ, 2000. – 163 с.
- 9.Кушнарєнко Н.Н. Документоведение : учебник / Н.Н. Кушнарєнко. – Киев : Знання, 2008. – 459 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
- 10.Плєшкевич Е.А. Дискуссия о природе информации и путях построения её философской концепции (обзор) / Е.А. Плєшкевич // НТИ. Сер.1. Орг. и методика информ. работы. – 2015. – № 4. – С. 14–18.
- 11.Шеннон К. Работы по теории информации и кибернетике / К. Шеннон. – Москва : Изд-во иностранной лит-ры, 1963. – 830 с.

БІЛИК Надія Іванівна,
Тернопільський національний
економічний університет, м. Тернопіль

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ФАХІВЦІВ ДОКУМЕНТНОЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ

Професійна етика описує особливості моралі різних професійних груп. Кожна професія ставить до людей, які її обрали, відповідні моральні вимоги, породжує специфічні моральні проблеми. В комплексі сучасного гуманітарного знання виділяють такі завдання професійної етики: аналіз специфіки професійної моралі, закономірностей її динаміки; визначення основних принципів професійних кодексів, їх значення для формування етичної поведінки фахівця; визначення ролі корпоративної етики; формування уявлень про сучасний діловий етикет; сприяння розвитку професійної ідентичності; виховання толерантного ставлення до представників інших професій.

Професійна мораль фахівців документної та інформаційної сфери конкретизує загальні моральні норми, які визначають ставлення людини до своїх професійних обов'язків, до об'єкта праці, до колег за професією, до партнерів, до суспільства загалом. Центральним поняттям професійної моралі фахівців документної та інформаційної сфери є поняття професійного обов'язку. Проаналізувати результати своєї праці з позицій загальнолюдських